

ΠΕΙΡΑΤΙΚΑΙ ΕΠΙΔΡΟΜΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΝΑΞΟΥ

Μεταξύ τῶν πολλῶν καὶ διαφορῶν πειρατῶν οἵτινες κατὰ τοὺς Τουρκικοὺς χρόνους περιήρχοντο τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας λεηλατοῦντες τὰ προστυχόντα αὐτοῖς πλοῖα καὶ παραβιάζοντες παντοιοτρόπως τὰς νήσους καὶ παραλίους πόλεις, ἦτο καὶ ὁ ἐκ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαρχίας Προβηγκίας περίφημος ἐροπλιστὴς Hugues de Creveliers.

Οὗτος ἀφοῦ ἐπὶ μακρὰ ἔτη περιεπλανήθη ἀνὰ τὰ παράλια τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς λεηλατῶν αὐτά, ἐξώπλισε διὰ τῶν ἀποκτηθέντων χρημάτων μοῖραν τινα στόλου καὶ ἐπεχείρησε κατὰ πρῶτον ἰπποτικὴν ἐκστρατεῖαν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει.

Ἀτυχῶς αἱ περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι κατορθωμάτων αὐτοῦ ἐναπομείναναι ἡμῖν πληροφορίαι εἰσὶν ἐλάχιστοι. Μόνον ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Ἰησουίτου Robert Sauger ἐκδοθέντι ἐν Παρισίοις τῷ 1698 συγγράμματι ὑπὸ τὸν τίτλον «Histoire nouvelle des anciens ducs et autres souverains de l'Archipel avec la description des principales isles et des choses les plus remarquables qui s'y voyent encore aujourd'hui», εὐρίσκωμεν λεπτομερείας τινάς. Ἐκ τοῦ συγγράμματός δὲ τούτου ἠρύσθησαν τὰ ὅσα περὶ Creveliers ἐκθέτουσι διάφοροι ξένοι συγγραφεῖς καθὼς καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁ κ. Ἀλ. Καρῶλης ἐν τῷ περιοδικῷ «Ὀμηρὰς». (Ἐν Σμύρνῃ, φυλλάδιον Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1875).

Σκοπὸς τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀρίξεως τοῦ Creveliers ἦν, κατὰ τὸν Sauger ὅστις καὶ προσωπικῶς ἐγνώρισεν αὐτόν, νὰ καταστή κύριος τῆς Πελοποννήσου. Οἱ Πελοποννήσιοι μὴ ἀνεχόμενοι τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν ὑπεσχέθησαν αὐτῷ ἐνόρκως τὴν βοήθειάν των. Τῷ ἀπέστειλαν δὲ τὸν ἀρχηγὸν των Λυμπεράκην ὅστις ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἐτοιμάσῃ δι' αὐτὸν 5,000 ἕως 6,000 ἄνδρας. Ὁ Creveliers στηριχθεὶς ἐπὶ τῶν λόγων αὐτοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Μάνης μεθ' ὄλων τῶν πλοίων του καὶ ἀποβιβάσας 500 ἄνδρας καὶ 40 τηλεβόλα, ἤρξατο τῆς πολιορκίας φρουρίου τινὸς ὄπερ ἔκτισαν οἱ Τούρκοι. Μετὰ τινὰς ἐφόδους ἀρίκετο ὁ Λυμπεράκης μετὰ 800 μόνον ἀόπλων Μανιατῶν ἀντὶ τῶν ὑποσχεθέντων ἐξαχισηλίων ἀνδρῶν. Οὕτω, μετὰ τινὰς εἰσέτι ἀνεπιτυχεῖς ἐφόδους, ὁ Creveliers ἀπῆρε τῆς Μάνης μετὰ τῶν πλοίων του.

Ἐκτοτε ἤρξατο διατρέχων τὸ Αἰγαῖον καὶ ἐπιφέρον μεγάλας ζημίας εἰς τὰς νήσους, ἰδίως εἰς τὴν Ἄνδρον ἣτις καὶ ἀντίστη αὐτῷ. Κατέστη δὲ ἀπόλυτος σχεδὸν ἄρχων τῶν νήσων ἐπὶ 14 ἔτη, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ φόρους κατέβαλλον αὐτῷ πανταχοῦ. Ἡ Πάρος ἦν τὸ σύνθημα αὐτοῦ ὀρμητήριον ἐκείθην δὲ ἠργυρολόγει τὰς Ἑλληνικὰς νήσους.

Ἡ σπουδαιότερα ἐξ ὄλων τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ Creveliers ἦν, κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, ἡ τῆς ἐν Μιτυλήνῃ πόλεως Πέτρας εἰς ἣν εἰσελθὼν ἀθορύβως τῇ 12 Μαρτίου 1676 μετὰ 800 ἀνδρῶν καὶ ἐκπλήξας τοὺς βαθέως ὑπνώπτοντας Τούρκους,

ἤρπασεν ἐντὸς τριῶν ὥρων πᾶν ὅ,τι ἠδυνήθη καὶ, αἰχμαλωτίσας 500 ἄνδρας, ἀπῆλθεν.

Ὁ Sauger καίτοι, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ὑπῆρξε μάρτυς τῶν ἐν Νάξῳ πειρατικῶν πράξεων τοῦ Creveliers καὶ τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ πολλῶν καὶ διαφορῶν πλοιάρχων, ὅμως οὐδὲν ἀπολύτως ἀναφέρει ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ.

Εὐτυχῶς οἱ ἐν Νάξῳ Καπουτσῖνοι διεφύλαξαν ἡμῖν ἀρκετὰς σημειώσεις ἐν τῷ παλαιῷ κώδικι τῆς Μονῆς αὐτῶν, ἐξ ὧν μαθηθάνομεν ἀγνώστους ὅλως λεηλασίας τῆς Νάξου διαπραχθείσας ὑπὸ τῶν πλοίων τοῦ Creveliers.

Αἱ σημειώσεις αὗται εἰσὶ Γαλλιστὶ γεγραμμένα· παρατίθημι δ' αὐτάς ἐν μεταφράσει κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ὡς εὐρίσκονται ἐν τῷ κώδικι:

1675.

Λεηλασία τοῦ Μπούργου. (1)

Τῇ 21 [Ὀκτωβρίου], ἑορτῇ τῆς ἀγίας Ὀρσουλας, ὁ Μπούργος ἐληλατήθη ὑπὸ δύο γαλιστῶν τοῦ πλοιάρχου Creveliers διοικουμένων ἢ μὲν ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Falao, Γάλλου τὴν ἐθνικότητα, ἢ δὲ ὑπὸ τοῦ Μιχέλη Μανιότου. Ἡ λεηλασία αὕτη διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 3 μετὰ μεσημβρίαν ὥρας μέχρι τῆς πρωΐας τῆς ἐπιούσης, ὥστε δὲν ἔμεινεν οὐδεμία σχεδὸν οἰκία χωρὶς νὰ λεηλατηθῇ καὶ ἐρημωθῇ. Πλείσται γυναῖκες παρεβιάσθησαν καὶ 4 ἢ 5 κρυβεῖσαι ἀνευρέθησαν. Οἱ πειραταὶ δὲν ἐσεβάσθησαν οὔτε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, (2) οὔτε τοὺς ἱερεῖς, οὔτε τοὺς Καπουτσῖνους, οὔτε τοὺς Ἰησουίτας οὔτινες προσεπάθησαν παντὶ σθένει νὰ τοὺς ἐμποδίσωσιν.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας, οἱ κύριοι πρόκριτοι Ἀνατολικοὶ τοῦ Μπούργου ἤλθον ἐν σώματι νὰ εὐχαριστήσωσι τοὺς Καπουτσῖνους διὰ τὰς ἀξιολόγους ὑπηρεσίας τὰς ὅποιαις προσέφερον αὐτοῖς. Οἱ Κα-

(1) Ἡ συνοικία αὕτη τῆς πόλεως Νάξου κατωκίετο, καθὼς καὶ σήμερον, ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν. Ἐν τῷ φρουρίῳ οἰκοῦσιν οἱ Δυτικοί.

(2) Ἐνοσεὶ τὸν Λατίνον Ἀρχιεπίσκοπον Βαρθολομαῖον Πόλλαν. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος οὗτος ὄν πολλάκις θ' ἀπαντήσωμεν ἐνταῦθα ἐνεργῶν λαμβάνοντα μέρος πρὸς περιστολὴν τῶν ὑπὸ τῶν πειρατῶν διαπραττομένων ἐν Νάξῳ λεηστεύσεων καὶ βιαιοπραγιῶν, ἐγεννήθη, ὡς ἐξάγεται ἐκ διαφορῶν σημειώσεων τοῦ αὐτοῦ κώδικος, ἐν Σύρῳ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα παρὰ τοῖς ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ Καπουτσῖνοις καὶ εἶτα ἀπεστάλη ὡς ὑπότροφος εἰς τὴν ἐν Ῥώμῃ σχολὴν τῆς Προπαγάνδας ὅπου ἐξεπαιδεύθη. Ἀμέσως μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ διορίσθη Vicaire Apostolique εἰς Σίζρον ὅπου διέμεινεν ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη. Εὐρισκόμενος δὲ ἐν Ῥώμῃ ὅτε ἐπρόκειτο ὁ διορισμὸς Ἀρχιεπισκόπου ἐν τῇ χηρευούσῃ Ἀρχιεπισκοπικῇ ἑδρᾷ Παροναξίας, ἐνεκα τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἐπισυμβάντος θανάτου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ῥαφαὴλ Σκιαθίνου, κατώρθωσε διὰ τινος φίλου του Καρδινάλιου καὶ διορίσθη ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τῷ 1659. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀρίκετο εἰς Νάξον καὶ διώκησε τὴν Ἐκκλησίαν του μέχρι τῆς 13 Φεβρουαρίου 1691 (ἔ. ν.) ὅτε ἀπέθανεν ὑπὸ κεραυνοβολοῦ ἀποπληξίας ἐν ἡλικίᾳ 65 ἐτῶν. Περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ εὐρηται καὶ ἐν τινι τῶν ἐν τῇ Δημαρχίᾳ Νάξου ἀποκειμένων κωδικῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μητροπόλεως Παροναξίας, ἡ ἐπομηνίως σημείωσις «.Καὶ εἰς τὰ 1691 Φεβρουαρίου δ'. [ἔ. π.] ἡμέρα τετράδι της προφωνισμου ἐκοιμήθη ο μακαριτης κύρ Βαρθολομαῖος Πόλλας Παροναξίας μητροπολίτης Λατίνων».

πουτσίνοι ἔπραξαν πᾶν ὅ,τι ἠδυνήθησαν τρέχοντες τῆδε κακίσει ὅπως ἐμποδίσωσι τὰς ἀταξίας τῶν πειρατῶν εἰς τῶν ὁποίων ἐκτύπησε διὰ τοῦ ὄπλου, εἰς τὴν κοιλίαν, τρεῖς ἢ τετράκις, τὸν Πατέρα Πολύκαρπον, ἡγούμενον (1).

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς λεηλασίας ταύτης, οἱ πλείστοι κάτοικοι τοῦ Μπούργου, καὶ αὐτοῦ τοῦ φρουρίου οἵτινες ἐφοβήθησαν μὴ πάθωσι τὸ αὐτό, κατέφυγον εἰς τὸ μοναστήριόν μας καὶ ἐπληρώθησαν ἀνθρώπων καὶ σκευῶν ἢ Ἐκκλησία, ἢ αἰθουσα, ὁ ἄνω καὶ ὁ κάτω κοιτῶν καθὼς καὶ ὅλα τὰ δωμάτια. Οἱ πειραταὶ ἰδόντες διὰ τῶν παραθύρων τοσοῦτον πλῆθος ἐν τῷ μοναστηρίῳ μας ἔρριψαν βολὰς τινὰς κανονίου ἐκ μιᾶς τῶν γαλιωτῶν ἡτις εὐρίσκετο εἰς τῶν δύο πέτραις (2), καὶ μία σφαῖρα ἐκτύπησεν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἐξώστου τὸν ὅποιον διεπέρασε καθὼς καὶ τὴν θύραν τῶν ἀποπάτων.

Οἱ αὐτοὶ κύριοι Ἀνατολικοὶ παρεκάλεσαν ἐκ μέρους τῆς κοινότητος τοῦ Μπούργου τοὺς Σ. Σ. Ἀρχιεπισκόπους Ἑλληνα (3) καὶ Λατίνον, καθὼς καὶ τὸν ἡμέτερον ἡγούμενον, ἐξαίρεσει τῶν Ἰησοῦτῶν, νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἀμοργὸν ὅπου εὐρίσκετο ὁ πλοίαρχος Creveliers διὰ νὰ παραπονεθῶσιν ἐπὶ ταῖς ἀταξίαις τῶν γαλιωτῶν του καὶ ζητήσωσι δικαιοσύνην. Ὁ Creveliers ὑπεδέξατο αὐτοὺς λίαν εὐμενῶς καὶ ὑπεσχέθη δικαιοσύνην. Ἐξαπέστειλε δ' ἐπὶ τούτῳ λέμβον εἰς ἀναζήτησιν τῶν γαλιωτῶν ἵν' ἀποδώσῃ τὰ ἀρπασθέντα σκεύη. Ἐν τούτοις οὐδὲν ἐπεστράφη καὶ ἡ ὑπόθεσις ἔμεινεν οὕτω. [σελ. κώδικος 117-118].

Περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου ἤρξαντο οἱ κάτοικοι (4) τῆς ἐπισκευῆς τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου καὶ τῆς κατασκευῆς προμαχώνων πανταχόθεν. Ἐκτίσαν δὲ πάντα τὰ παραθύρα τῶν οἰκιῶν τὰ ὅποια ἦσαν ὀλιγον χαμηλὰ πρὸς τὸν Μπούργον, καθὼς καὶ ὅλας τὰς θύρας τὰς συγκοινωνούσας μετ' αὐτοῦ. Ἄρψαν μόνον τὰς τρεῖς κοινὰς πύλας τοῦ φρουρίου. . . . [σελ. κώδικος 118].

1676.

Φόνος δύο πειρατῶν ὑπὸ τῶν Ναξίων.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, Μεγάλην Πέμπτην περὶ τὴν μεσημβριάν, ἔφθασεν εἰς τὸν ἡμέτερον λιμένα ὁ πλοίαρχος ὁ ὀνομαζόμενος μικρὸς Δανιήλ, μετὰ τῆς γαλιώτας του, καὶ τὸ Μέγα Σάββατον, 4 Ἀπριλίου, ὅλοι οἱ πειραταὶ ἀπεβιβάσθησαν ἐκτὸς πέντε ἢ ἕξι οἵτινες ἔμειναν πρὸς φύλαξιν τῆς γαλιώτας. Οἱ ἀποβιθασθέντες μετέβησαν τῆδε κακίσει, ἄνευ ὄπλων οἱ πλείστοι, διὰ ν' ἀρπάξωσι τοὺς ἀμνοὺς καὶ τὰ

κρέατα τὰ ὅποια οἱ ποιμένες ἐκόμιζον εἰς τὸ φρούριον. Οἱ κάτοικοι τοῦ φρουρίου, φοβηθέντες ὅτι θὰ ἐώρταζον ἐν νηστείᾳ τὸ Πάσχα, ἔλαβον τὰ ὄπλα καὶ ἐξῆλθον κατὰ τῶν πειρατῶν οἵτινες ἦσαν διεσκορπισμένοι. Ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ Ἰησοῦται τοὺς ὑπεκίνησαν εἰς τὴν ἐξοδὸν ταύτην, τοὺς ἐνεθάρρουν καὶ ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν.

Ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος μὲ σπάθην ἀνὰ χεῖρας, ὁ Πατὴρ Ροβέρτος Ἰησοῦτης (1) μὲ πυροβόλον ὄπλον παρώτρυνον αὐτοὺς ὅπως μετὰ θάρρους καὶ ἄνευ οὐδενὸς φόβου τῶν συνεπειῶν προσβάλλωσι καὶ κτυπήσωσι, καθόσον οὗτοι ἀνελάμβανον τὴν εὐθύνην δι' ὅλα ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Μελίτῃ, καὶ ἀπέναντι τοῦ κ. Creveliers τοῦ ὁποίου τὴν σημαίαν ἔφερον ἡ γαλιώτα.

Οἱ λοιποὶ Ἰησοῦται ἄλλοι μὲν ὠπλισμένοι διὰ ξιφῶν ἄλλοι δὲ διὰ πυροβόλων καὶ βάρδων, ἦτοι ὁ P. Piperie, ὁ P. Pierre, ὁ f. Francois, ὁ f. Charle καὶ ὁ f. Thomas, ἐξῆλθον μετὰ τῶν ἄλλων. Οὕτω, συναντήσαντες παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (2) ἓνα πειρατὴν μόνον, Ναξιακῆς καταγωγῆς, καλούμενον Metaxioto, ἔσφαξαν καὶ κατεκρεοῦργησαν αὐτόν. Ὁ κύριος Χρυσάνης Ἰουστινιανὸς ἐκτύπησε πρῶτος αὐτόν. Ἐφόνευσαν δὲ διὰ βροχάλου καὶ ἓναν ἄλλον, ἐκ Μελίτης, ὄπισθεν τοῦ κήπου τοῦ κυρίου Σκληροῦ (3). Τὰ δύο ταῦτα πτώματα ἔμειναν ἐκεῖ ἄταφα. Οἱ κῆνες κατέφαγον τὸ ἧπαρ καὶ τὴν καρδίαν τοῦ πρώτου. Μετὰ ταῦτα ἐτάφησαν ἐν τῇ ὁδῷ παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Συνήντησαν πρὸς τοῦτοις καὶ πλείστους ἄλλους τοὺς ὁποίους ἀφῶ ἐκακοποίησαν καὶ ἐπλήγωσαν, ὠδήγησαν ἐν τῷ φουρίῳ ὅπου τοὺς ἐφυλάκισαν ἐν τινὶ οἰκίᾳ ἀνηκούσῃ εἰς τοὺς Ἰησοῦτας. Κατόπιν προσεκάλεσαν τὸν πλοίαρχον Δανιήλ ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι θὰ τῷ ὁμιλήσωσιν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ μεταβῇ· δώσαντες δ' αὐτῷ λόγον ὅτι δὲν ἠθέλον πράξει τι κατ' αὐτοῦ, μετέβη καὶ ἐκρατήθη ἐν τῇ Μονῇ τῶν Ἰησοῦτῶν. Οἱ πρόκριτοι ἐσκέφθησαν τότε νὰ εἰδοποιήσωσι περὶ ὄλων τὸν κ. Creveliers ὅστις εὐρίσκετο ἐν Παροικίᾳ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐγένετο συνέλευσις, ἐν τῷ οἴκῳ τῶν Ἰησοῦτῶν, εἰς ἣν παρευρέθησαν ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ Πατὴρ Ροβέρτος καὶ οἱ πρόκριτοι. Προυτάθη δὲ νὰ μεταβῶσι πρὸς ἀντάμωσιν τοῦ κ. Creveliers, ἀλλ' ὁ Πατὴρ Ροβέρτος δὲν ἠθέλει νὰ μεταβῇ φόβῳ μὴ συναντήσῃ καθ' ὁδὸν πειρατὰς οἵτινες νὰ κακοποιήσωσιν αὐτόν· οὕτω δὲ ὁμοφώνως ἀπεφασίσθη νὰ τῷ γράψωσιν. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ Πατὴρ Ροβέρτος τῷ ἔγραψαν καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν, 5 Ἀπριλίου, ἀπεστάλη τὸ γράμμα. Μὴ δυνήθέντες δὲ νὰ λάβωσιν ἀπάντησιν

(1) Ὁ Πολύκαρπος (de Sezane), διορίσθη ἡγούμενος τῶν ἐν Νάξῳ Καπουτσίνων τῷ 1669. Ἀφίκετο ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τὴν 24 Ἀπριλίου 1670 καὶ ἀνεχώρησε τὴν 30 Ἀπριλίου 1676 μετατεθείς εἰς Χίον ὅπου καὶ ἀπέθανε τῇ 4 Ἀπριλίου 1677.

(2) Οὕτω σημειοῦται Ἑλληνιστὶ ἐν τῷ κώδικι ἡ ὀνομασία τῆς θέσεως. Αὕτη εἶναι βεβαίως ἡ νῦν καλουμένη «Τουρλίτες» ἔνθα δύο βράχοι πλησίον, ἐξέχοντες πολὺ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

(3) Τὸν Σεραφεῖμ.

(4) Ἐνεκα βεβαίως τοῦ φόβου τῶν πειρατῶν.

(1) Ὁ Ἰησοῦτης οὗτος ὄν πολλάκις θ' ἀπαντήσωμεν ἐν ταῖς σημειώσεσι ταύταις εἶναι ὁ Sauger ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ἱστορίας τῶν ἀρχαίων δουκιῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους κτλ.» ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν ἐν Νάξῳ τῇ 19 Σεπτεμβρίου 1709.

(2) Ἡ Ἐκκλησία αὕτη δὲν σώζεται σήμερον. Ἐκεῖτο εἰς ἀπόστασιν πέντε λεπτῶν ἀπὸ τῆς πόλεως Νάξου.

(3) Ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰδιοκτῆτου τοῦ κήπου, καὶ ἡ ὀνομασία ἦν φέρεται μέχρι σήμερον ἢ θέσις αὕτη.

ἐγκαίρως, ἕνεκα τοῦ σφοδρῶς πνεύσαντος ἀνέμου, ἀπέλυσαν τὴν Δευτέραν, 6 Ἀπριλίου, τὸν ρηθέντα πλοίαρχον — μετὰ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ οἵτινες ἐπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιόταν —, ἀφοῦ προηγουμένως συνεφιλιώθησαν μετ' αὐτοῦ καὶ ἀφοῦ τὸν ὑπεχρέωσαν νὰ ὑποσχεθῆ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ὅτι δὲν θὰ προυξένοι ποτὲ βλάβην τινὰ εἰς τὴν νῆσον Νάξον ἕνεκα τῆς κακῆς ὑποδοχῆς τὴν ὁποίαν τῷ ἔκαμον. Διὰ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην ἐγγυήθησαν, δι' ἐξωτερικοῦ τύπου, ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ Πατὴρ Ροβέρτος.

Τὴν 8ῆν τοῦ μηνός, ἡμέραν Τετάρτην, ἀφίκετο εἰς ἀπεσταλμένος τοῦ κ. Creveliers κομίζων ἀπάντησιν ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς ἣν οἱ πρόκριτοι τῷ ἔγραψαν, ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις εἶχεν ἐξομαλυνθῆ. [σελ. κώδ. 132-133].

Ζημίαι ὑπὸ τῶν πειρατῶν ἐν τῷ χωρίῳ

Σαγκροῖ (1)

Τῇ 16 [Ἀπριλίου] ἔφθασαν καὶ περιέπλεον τρεῖς γαλιόται ὑπὸ σημαίαν τοῦ κ. Creveliers, κυβερνώμεναι ὑπὸ τῶν πλοίαρχων Δανιήλ — ὅστις ἤθελε νὰ ἐκδικήσῃ τὴν προσβολὴν τὴν ὁποίαν τῷ ἔκαμον κατὰ τὸ Πάσχα εἰς Νάξον —, καπιτὰν Negro καὶ καπιτὰν Μιχέλη Μανιότου, οἵτινες συνέλαβον πλείστα ζῶα καὶ προυξένησαν ζημίας τινὰς εἰς Σαγκροῖ καὶ ἄλλα χωρία. Αἱ πράξεις αὐταὶ ἠνάγκασαν τοὺς προκρίτους νὰ πέμψωσιν ἐπιστολὴν, γεγραμμένην ὑπὸ τοῦ Πατρὸς Ροβέρτου, πρὸς τὸν κ. Creveliers, δι' ἧς ἐκθέτοντες αὐτῷ τὰ συμβάντα ἐκῆρυσσον συνάμα ὡς πρωταίτιον ὄλων, τὸν καπετὰν Δανιήλ. Ὁ Creveliers ἔγραψεν, εἰς ἀπάντησιν, πρὸς τὸν Πατέρα Ροβέρτον, τῇ 18, δι' ἐπίτηδες λέμβου, ὅτι ἐκράτει τὸν Δανιήλ καὶ ὅτι ἂν ἐπεθύμει ἠδύνατο νὰ τῷ ἀποστείλῃ αὐτὸν διὰ νὰ τὸν κάμωσιν ὅτι ἤθελον.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀνταπήντησαν, ὁ δὲ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος ἐξαπέστειλε Παπικὸν ἀφορισμὸν κατὰ τοῦ ρηθέντος πλοίαρχου Δανιήλ, ἵνα δημοσιευθῆ εἰς Πάρον καὶ τοιχοκολληθῆ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Καταπολιανῆς καὶ ἐν τῇ τοῦ ἀγίου Γεωργίου ἐν Ναούσῃ. Τούτου γνωστοποιηθέντος εἰς τὸν ρηθέντα Δανιήλ, εὐρισκόμενον τότε ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ κ. Creveliers, ἀπήντησεν ὅτι προετίμα ν' ἀποθάνῃ εἰς τὸ στόμιον ἐνὸς πυροβόλου ἢ νὰ ὑποστῆ τὴν προσβολὴν ταύτην καὶ ὅτι προσεφέρετο νὰ πληρώσῃ κάλλιον τὴν ζημίαν τὴν ὁποίαν ἔκαμε μετὰ τῆς γαλιότας του.

Τοῦτο ἠνάγκασε τὸν κ. Creveliers νὰ πέμψῃ ἐπίτηδες λέμβον εἰς Νάξον, τὴν 21 τοῦ μηνός, διὰ ν' ἀναστειλῇ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἀφορισμοῦ. Διὰ τῆς αὐτῆς λέμβου ἀφίκετο εἰς Νάξον χάριν τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως εἰς Ἰησοῦίτης, ὁ P. Pierre, ὅστις ἔφερε πλείστας ἐπιστολάς τῶν πλοίαρχων ἀφωρώσας τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν.

Ἐπὶ τούτῳ συνῆλθον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πάντες οἱ πρόκριτοι καὶ οἱ Ἰησοῦίται — πλὴν

τῶν Καπουτσίνων ἦσαν ἐκτὸς τῶν τοιούτων συνελεύσεων ὡς ὑπερασπισθέντες τὴν Ἐκκλησίαν, τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τοὺς ἱερεῖς, κατὰ τῶν προκρίτων εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ χαρασίου — (1), καὶ ἀπεφασίσθη νὰ μεταβῶσιν εἰς Πάρον πρὸς ἀντάμωσιν τοῦ κ. Creveliers ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ κ. Πρόξενος καὶ ὁ Πατὴρ Ροβέρτος. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, 21, ἀνεχώρησαν οὗτοι διὰ τὴν νῆσον ταύτην, ὅπου, γενόμενοι δεκτοὶ παρὰ τοῦ κ. Creveliers, εἶπον αὐτῷ ὅτι ἤρχοντο Ἀ^{ον} ἐκ μέρους τοῦ Πάπα, Βον ἐκ μέρους τοῦ Βασιλέως καὶ Γον ὡς μάρτυρες. Συνεβίβασαν τὴν ὑπόθεσιν δι' ἐγγράφου τὸ ὅποιον ἔκαμε πρὸς αὐτοὺς ὁ πλοίαρχος Δανιήλ δι' οὗ ὑπεχρεοῦτο οὗτος νὰ πληρώσῃ ἐξακόσια γρόσια δι' ἀποζημιώσιν τῆς φθορᾶς τὴν ὁποίαν ἐνδεχόμενον νὰ ἔκαμεν εἰς Νάξον. Ὁ κ. Miserere, ἔμπορος Γάλλος, ἐζήτει ἐγγύησιν δι' ἑαυτὸν, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν δὲν ἤθελε πληρώσει, προσέτι δὲ καὶ δι' ὅλας τὰς ζημίας τὰς ὁποίας ἤθελε τυχὸν ὑποστῆ ἐν τῷ μέλλοντι εἰς τὴν νῆσον Νάξον. Ὁ Δανιήλ ὑπεσχέθη νὰ πληρώσῃ τὴν συμφωνηθεῖσαν ποσότητα ἀπὸ τὰς πρώτας λείας τὰς ὁποίας ἤθελε κάμει ἔστω καὶ εἰς ἔμπορεύματα, ὄντα τῆς ἀρεσκείας τῶν Ναξίων, εἰ δ' ἄλλως, νὰ πληρώσῃ τὴν ρηθείσαν ποσότητα τοῖς μετρητοῖς ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους. Ὁ συμβιβασμὸς οὗτος εἶναι ἐκ τῶν τυχοδιωκτικῶν συμβιβασμῶν τῶν Ἰησοῦιτῶν ἐκ τῶν ὁποίων οὐδὲν ποτὲ θέλει ληφθῆ. [κώδικος σελ. 135-136].

1677.

Τῇ 1 Φεβρουαρίου, δύο γαλιόται τοῦ Creveliers κυβερνώμεναι ὑπὸ τοῦ Falao καὶ Μιχαὴλ Μανιότου ἔφθασαν ἐν τῷ ἡμετέρῳ λιμένι καὶ πάντες οἱ κάτοικοι ἔλαβον τὰ ὄπλα διὰ νὰ ὑπερασπίσωσι ἑαυτοὺς. Οἱ πειραταὶ ἦσαν διατεθειμένοι νὰ προξενήσωσιν κακὸν τι εἰς τὸ φρούριον, ἀλλ' ὁ Αἰδ. Πατὴρ Σεραφεῖμ de Riom ἔφθασεν ἐκ Ναούσης, προέλαβε τὸ κακὸν καὶ συνεβίβασε τὰ πάντα. . . . . [σελ. κώδ. 150].

1678.

Αἰχμαλωδία τοῦ Βοεβόνδα ὑπὸ τῶν πειρατῶν.

Τὴν 26 Αὐγούστου ἀφίκοντο ἐνταῦθα οἱ κύριοι d' Antrichaux ἱππότης servant τῆς Μάλτας, ὁ κ. Creveliers καὶ ὁ καπιτὰν Pietro S^{to} πειραταί, διὰ νὰ συλλάβωσιν τὸν βοεβόνδα καὶ τοὺς ἄλλους Τούρκους οἵτινες εὐρίσκοντο ἐπὶ τῆς νήσου. Ἐσχημάτισαν τρία σώματα φρουρᾶς ἣν ἔθεσαν εἰς τὰς τρεῖς πύλας τοῦ φρουρίου καὶ ἔμειναν ἐπὶ 8 ἡμέρας.

Οἱ τρεῖς πλοίαρχοι ἀπεβίβασθησαν ἀλλὰ μὴ εὐρόντες τοὺς Τούρκους οἱ ὁποῖοι εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἐξοχὴν, ἐξαπέστειλαν ἑκατὸν πενήντα ἄνδρας διὰ νὰ συλλάβωσιν αὐτούς. Ὁ κ. Creveliers μετέβη αὐτοπροσώπως καὶ τὴν νύκτα τοῦ Σαββάτου, 27 Αὐγούστου, οἱ δύο ἀδελφοὶ ἦτο· ὁ Βοεβόνδας καὶ ὁ Ἀλῆ Chèlibi συνελήφθησαν πέραν τῶν Βόθρων (2) εἰς μέρος ἔνθα ἐκρύβησαν. Συλληφθέντες ὠδηγήθησαν τὴν πρωΐαν τῆς Κυριακῆς εἰς

(1) Περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης τοῦ Χαρασίου θὰ γράψωμεν ἐκτενῶς ἐν ἄλλῃ διατριβῇ.

(2) Χωρίον τοῦ δήμου Κορωνίδος.

(1) Χωρίον τοῦ δήμου Βίβλου ἀπέχον περὶ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀπὸ τῆς πόλεως Νάξου.

Ἀπείρανον (1), κατόπιν εἰς Χαλκί (2) εἰς τὸν πύργον τοῦ. . . . . (3).

Συνελήφθησαν πρὸς τοὺς δώδεκα ἄλλα πρόσωπα ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παῖδες Τούρκοι. Συνελήφθη καὶ ὁ Κουσεῖνης συζυγὸς τῆς θυγατρὸς τῆς κυρίας Μπενετίνας Κορονέλισσας συζύγου τοῦ ἀποθνήσκοντος Γεωργάκη Γιράρδη συζευχθείσης κατὰ πρῶτον μεθ' ἐνὸς Καδῆ ἐκ τοῦ ὁποῦ ἀπέκτησε τὴν κόρην ταύτην. Ὁ Κουσεῖνης ἀπηλευθερώθη διὰ τῶν παρακλήσεων πλείστων μεσιτευσάντων ὑπὲρ αὐτοῦ. Οἱ πειραταὶ ἐπέφερον μεγάλας ζημίας εἰς Χαλκί καὶ εἰς ἄλλα πλησιόχωρα αὐτῶ μέρη. Οἱ Τούρκοι ὠδηγήθησαν εἰς τὰ πλοῖα τὴν Τρίτην, 30 Αὐγούστου, καὶ τὴν Παρασκευήν, 2 Σεπτεμβρίου, ἀνεχώρησαν εἰς Ἀστυπάλαιαν οἱ πειραταὶ ἀφοῦ ἤρπασαν πάνθ' ὅσα πράγματα εἶχεν ὁ βοεβόνας ἐν Νάξῳ. Ἐπυρπόλησαν προσέτι τὰς οἰκίας τῶν Τούρκων ἐκεῖνων οὓς δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συλλάβωσιν. Ἐρριψαν περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς πρώτης ἡμέρας 60 ὡς ἔγγιστα κανονισολισμοὺς διὰ νὰ ἐκφοβίσωσι τοὺς Τούρκους οἵτινες εὐρίσκοντο εἰς τὰ ὄρη καὶ νὰ κάμωσιν αὐτοὺς νὰ πιστεύσωσιν ὅτι κατέστρεφον οἱ πειραταὶ τὸ φρούριον τῆς Νάξου ἐξ αἰτίας των. Οἱ γνωρίζοντες τὰ πράγματα λέγουσιν ὅτι οἱ Νάξιοι ἔγραψαν πρὸς τοὺς πειρατὰς νὰ ἔλθωσι καὶ συλλάβωσι τοὺς Τούρκους, ὠνόμασαν δὲ ὠρισμένως καὶ τινὰς τῶν γραψάντων (4) [κώδικος σελ. 161].

1679

Τὴν 7 Ὀκτωβρίου ἐμάθομεν τὴν εἰδησιν τῆς καταστροφῆς τοῦ πλοίου τοῦ κ. Creveliers, διασήμευ πειρατοῦ, καταστάντος τὸ φρόνητρον τῶν Τούρκων. Ἐπὶ τοῦ πλοίου ἦσαν πλέον τῶν 200 ἀνδρῶν καὶ ἀπωλέσθησαν πάντες ἐκτὸς εἰκοσίν ἢ τριάκοντα. Τὸ συμβῆναι τοῦτο ἐπῆλθεν ἕνεκα ραπίσματος ὅπερ ὁ πλοίαρχος Creveliers ἔδωκεν εἰς τινὰ τῶν ἑαυτοῦ ἀξιωματικῶν ἢ ὑπηρετῆν ἀξιωματικῶν ὀνόματι Ἀδάμ ἄνθρωπον κακόν, ὁ ὁποῖος ἄλλοτε ἀπηνήθη τὴν θρησκείαν αὐτοῦ καὶ ἐγένετο Τούρκος. Ἐχὼν οὗτος τὴν ἐλευθερίαν νὰ κατέρχεται ἐν τῇ πυριτιδαποθήκῃ ἔθεσεν ἐν αὐτῇ μίαν θρυαλίδα ἧτις ὀλίγον κατ' ὀλίγον καιομένη τῷ ἔδωκε καιρὸν νὰ ἐξέλθῃ τοῦ πλοίου καὶ σωθῆ. Τὸ πῦρ μεταδοθὲν περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς Κυριακῆς πρὸς τὴν Δευτέραν, 25 Σεπτεμβρίου, κατὰ τὸ νέον, ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα τὸ πλοῖον ὅπερ ἔφερε

(1) Πρωτεύουσα τοῦ ἡμιονύμου δήμου.

(2) Ὁμοίως τοῦ δήμου Τραγαίας.

(3) Δυσανάγνωστος ἡ λέξις.

(4) Διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ταύτην τοῦ βοεβόνα ὑπὸ τῶν πειρατῶν εὗρον, φαίνεται, οἱ Νάξιοι περιπλοκάς μετὰ τῆς Πύλης πρὸς ἐξομαλύνειν τῶν ὁποίων ἐδέησε νὰ μεταβῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπεσταλμένοι ἐκ μέρους τῶν κοινοτήτων τῆς νήσου, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐπομένης σημειώσεως καταγεωγραφισμένης ἐν σελίδι 172 τοῦ κώδικος: «Τὴν 14 [Μαρτίου 1680], Κυριακῆν τῶν Βαΐων ἀνεχώρησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ κ. Πρόξενος [τῆς Γαλλίας ὅστις ἦν ὁ Χρυστῖνος Κορονέλος], διὰ νὰ ἐξομαλύνῃ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ αἰχμαλωτισθέντος βοεβόνα· ὁ Πρόξενος μετέβη μετὰ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ φρουρίου καὶ τῶν χωρίων ἦτοι τοῦ κ. Γιακουμάκη Μαλατέστα καὶ τοῦ Οἰκονόμου τῶν χωρίων. Ὁ Μπούργος δὲν [ἀπέστειλεν ἀντιπρόσωπον]».

πλέον τῶν 40 τηλεβόλων, καὶ οὕτω ἐτελεύτησεν ὁ διάσημος καὶ ἐπιφανὴς Creveliers μετὰ δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ. [σελ. κώδικος 166-167].

Ὁ Sauger σημειοῖ ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Creveliers συνέβη «ἡμέραν τινὰ τοῦ ἔτους 1678», ἀλλὰ τοῦτο εἶναι προφανῶς ἐσφαλμένον διότι, πλὴν τῆς ἀνωτέρω σημειώσεως ἧτις ἀκριβῶς ὀρίζει ὅτι τὸ οἰκτρόν αὐτοῦ τέλος ἐπῆλθε κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1679, εὗρηται ἐν σελίδι 165 τοῦ αὐτοῦ κώδικος καὶ ἕτερα σημειώσεις καθ' ἣν ὁ Creveliers εὐρίσκειτο ἐν Νάξῳ τὴν 19 Ἀπριλίου 1679.

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς προσετίθησεν ὅτι τὸ συμβῆναι ἔλαβε χώραν ἐν τῷ λιμένι τῆς Ἀστυχαιίας ὅπου ὁ Creveliers προσορμισθεὶς μετὰ τὸ πλήρες λαφύρων πλοῖον αὐτοῦ καὶ δύο γαλιωτῶν ὧν ἐκάστης τὸ πλῆρωμα συνέκειτο ἐκ 250 ἀνδρῶν, ἀνέμενε τὴν διάβασιν ἐμπορικοῦ στολισκοῦ διευθυνομένου ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως ἐπιπέση καὶ λεηλατήσῃ αὐτόν· ὅτι δὲ τὸ σῶμα τοῦ Creveliers εὐρέθη ἐντελῶς ἠκρωτηριασμένον εἰκοσι βήματα μακρὰν τοῦ λιμένος.

Ἐν Νάξῳ.

MIX. IAK. ΜΑΡΚΟΠΟΛΙΣ

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Ἐξουδετέρωσις τῆς γείσεως τοῦ πικροῦ καὶ τοῦ γλυκέος.

Ὁ κ. Τσουντζ, καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίῳ γεωργικοῦ Πανεπιστημίου, παρουσίασεν ἐσχάτως εἰς τὸν ἐκεῖ ἱατρικὸν σύλλογον τὰ φύλλα λίαν ἐνδιαφέροντος φυτοῦ «Gymnema Sylvestris».

Τὸ θέμα τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. καθηγητοῦ ἦτο «περὶ τῶν μέσων πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς θρέψεως». Εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι πολλὰ σύσται, εἰς ὧν τὴν χημικὴν ἐνέργειαν ἀποδίδουσι συνήθως τὸ βλαβερὸν ἢ ὠφέλιμον διὰ τὸν ὄργανισμόν, ἐνεργοῦσι κυρίως ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, εἰσαγόμεναι διὰ τῶν εἰσόδων τῆς χωνευτικῆς συσκευῆς ἡμῶν. Πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐγένοντο ἤδη, ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην, ἀξίωσημειῶται παρατηρήσεις, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ λεγόμενα ζυμελῆα, ἅτινα ἐνέχονται εἰς τινὰ πνευματώδη ποτά. Ἐνόμιζον ἕως τότε ὅτι τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τῶν ποτῶν τούτων, οἱ ἔμετοι, οἱ κεφαλόπονοι κλπ. προήρχοντο ἐκ τῶν ζυμελιῶν ἐκεῖνων. Ὅτε ὅμως εἰς τῶν ἐρευνητῶν, διαφωνῶν ὡς πρὸς τοῦτο, ἔλαβε τὰ ζυμελῆα ταῦτα ὅλως καθαρὰ καὶ τὰ ἐχορήγησεν εἰς διαφόρους ἐπανειλημμένως ἐντὸς κλειστῶν καψυλλίων ἐκ γαλακτίνης, οὐδὲν δυσάρεστον ἀποτέλεσμα ἐπῆλθε, τὰ δὲ ἔλαια ἐχωνεύθησαν, ὑπὸ τῶν λαβόντων αὐτὰ, ἐξῆρατα. Πρόκειται λοιπὸν ἐνταῦθα βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς περὶ ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν γευστικῶν νεύρων ἴσως δὲ καὶ τῶν ὀσφραντικῶν, προκαλουμένης ὑπὸ τῶν δυσόσμων καὶ κακῆν γεῦσιν ἐχουσῶν οὐσιῶν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μετὰ τὸν κρεατόζωμόν. Εἶνε γνωστὸν ὅτι οὗτος δὲν ἐνέχει καρδιακὸν δηλητήριο οὐδὲ ἄλλην οὐσίαν ἐπιδρωσαν διεγερτικῶς ἐπὶ τῆς καρδίας· δυνάμεθα λοιπὸν ν' ἀποδώσωμεν τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ μόνον ἐπὶ τοῦ ἐρεθισμοῦ τῶν γευστικῶν νεύρων.

Ἐδῶ καὶ ἐπὶ τῆς παρένθησεως, ἐπανερχόμεθα δὲ εἰς τὸ κύριον θέμα. Ἡ ἐνέργεια τῶν φύλλων τοῦ ἐν ἀρχῇ μνημονευθέντος φυτοῦ, ἐξ ὧν παρασκευάζεται ἔγχυμα